

Dr. Rukhsana Qamber
(Islamabad)

Abstract:

Hindko is a purely Pakistani language. Its geographic spread is parts of KPK and northwest Punjab, and patches where the Hindkowans reside or have migrated. Its basic spillover does not cross into Afghanistan or into India, unlike several other languages spoken as mother tongue in Pakistan. Being indigenous, it is important to examine Hindko's contribution to the problematic issue of Pakistan's national integration. The message conveyed by its literatures adds to both the country's diversity and unity, quite unlike proponents of other languages who advocate separate identities. This point is pivotal to Pakistan as the country suffered language riots in the 1950s, civil war in the 1970s and loss of its majority population over the issue of

language. Its breakaway East Pakistan, now Bangladesh, is the only country in the world whose national monument is to language. Thus, language issues are central to Pakistan's integration. This paper also briefly makes a comparison with Catalonia, whose political identity is based on language differentiation, and its consequences. About 4 million persons, mostly in urban areas, speak Hindko, and its lexicon and cultural use is as important as its political impact, which this paper explores at this juncture in time, when Pakistan last year celebrated its 70th anniversary.

Keywords: Convivencia, peaceful coexistence, fissiparous, separatist, secessionist, irredentism, bhaichara, pluralism. National Integration theory

The language

**Purely Pakistani:
Hindko in National Integration**

of Hindko is amenable to national integration theory as outlined below. It is especially open to application of the integrative concept of linguistic convivencia.

Nations integrate when their citizens live peaceably despite their diversity in language, religion, politics, ethnicity, and other socio-economic factors. Hindko fulfills this condition.

Nations integrate when their citizens live peaceably despite their diversity in language, religion, politics, ethnicity, and other socio-economic factors. Hindko fulfills this condition. Language hegemony and discrimination against specific mother tongues can lead to national disintegration, as happened to Pakistan in 1971. Hindko avoids such linguistic hegemony. It also does not discriminate against the other languages that are spoken in Hindko-dominated areas.

National integration is strengthened by

linguistic *Convivencia*, which Hindko exemplifies.

Convivencia¹
The Spanish term *convivencia* fully applies to Hindko and people who speak Hindko, i.e., the Hindkowan. The concept of *convivencia* applies to communities that are pluralistic in terms of language, religion, ethnicity, class and / or other factors. People aiming for disintegrative, fissiparous, breakaway, separatist or with secessionist tendencies continuously challenge such communities and nations. In addition, nations and communities with multiple identities and loyalties face irredentism, which is movement towards breakaway to join another nation with the same language, religion, etc.

Convivencia holds pluralistic nations together and enhances their national integration as it signifies:

- Peaceful coexistence;
- Open - or broadmindedness;
- Non-interference;
- Forbearance, or act of tolerating especially of what is not actually approved;
- Unconditional acceptance as opposed to prejudice;
- Toleration, as opposed to tolerate that only puts with countenances or suffers.

In short, in Urdu its bhaichara. Hindko fulfills all the above criteria for national integration under *convivencia*. Though the picture below is from Islamic Spain (711-1492), it could be applied

¹ International conference "Convivencia and Lost Paradises: Visions of al-Andalus in Spanish-Language and Islamic Literatures" Al-

Akhawayn University, Ifrane, Morocco, May 24-26, 2002, organized by the Al Fahd Center for Middle Eastern Studies, University of Arkansas and Al-Akhawayn University. Paper presented "Al-Andalus in South Asian Imagination & South American Reality". To any Hindkowan and another person from any other linguistic or cultural group; Under Islamic Spain *convivencia* prevailed in most parts of the Spanish peninsula, i.e., Spain and Portugal. The picture below depicts two men, Muslim and Christian, peacefully engaged in the game of chess. Each is dressed differently and this indicates that they had separate religious, cultural and linguistic identities. Nevertheless, they lived not in isolation or conflict, but in harmony, *convivencia*, and bhaichara. national integration.

To be Continued

گوشہ ادب

غزل (افضل ہزاروی)	غزل (سادی امید (محمد ضیاء الدین)	غزل (احمد نواز ایلواں)	غزل (تصویر بخاری)	غزل (محمینہ سائیں (اصول سائیں)	بھدر انگن (ڈاکٹر محمد عادل)
کل تک بڑے کنگے سائیں اج آتاں دے بنگے سائیں گھٹے تے نکھ دا ساهہ بی آوے گھٹے تے حالت بدلے سائیں جان بچاؤں اوکی ہوئی آے پاسے جھلے سائیں کڑے دکھاں دے بارے تین دھل ڈھل جلدے کچلے سائیں غربت کنگرو بہن کے بچے بیکھ بچاوے طبلے سائیں بچے بڑے دل افشل دا ہر ویلے ای بچلے سائیں	کسی انعام نالے تھو اللہ پاک دا تہرتی آتے کندہ بڑا ریاضت دے بعد کھل جیتی جیتی تھو دیاں بعد ابھیر جیتی تھو مالک نے فیر مگن لا دے اس تھجے دی قدر دھ گئی قربانی دے خون نال رگ گئی کنج ہوڑ رستوی پاک روح اس دی قید بدن اچ یار سی دور شہادت دتی آس دے خون نے لیک اللہ کبھ کے اس نے ساواں اکھلا کر گیا دے ساڑے پٹنے دا شہزادہ اس جیا کنگرو جوان بچلا جو کھ سورج رگرو ایا	مُہ ساڑے سی موڑ لیڈے، او اکھل نکھلا چھوڑ دیدے، او پاداں دے طوقان دے دھج خوشی ساڑی روڑ دیدے، او تھجہ جد بی عیار دا بھیکا ٹھٹھے دے نال موڑ دیدے، او نیکیاں بدلے غاں دے نال ناٹ ساڑا جوڑ دیدے، او چد چاند اے سب قساں وعدے میل بکلا کے توڑ دیدے، او	بیرے تھلن شیخ وگدائی کج دی نہیں بے عمل شکی ڈوٹائی کج دی نہیں اچ تے کرن عبادت پوڑی کھالے دی جھانی جد گنگے دھج پائی کج دی نہیں دُنا آتے کبھ نہ تازے تھجے نہیں اصل حقیقت مٹی جھانی کج دی نہیں دکھ تے ابھیر اے مارن والے اچے سن دور پنہاں دی گہرائی کج دی نہیں چھ تصور کھیکے شاہ فرمایا سی نچاں بندیاں دی آکھائی کج دی نہیں	حرفی نمبر: 178 موضوع: سخاوت ت-توکل دا کاسہ ہے کول جس دے اُس گدا نوں کیوں کوئی گدا چاؤں کیتا پختی نے اعلیٰ دماغ جس دا دے ہستیاں نوں زیر یا چاؤں دل توہمارا دے بڑے سخت ہو گئے اہل دل کیا اُن کی پرواہ چاؤں سایاں حاتم گر دولت حسن رکھا او بی خیم ہو چاند خدا چاؤں	جے میرے کول خالی، ویزہ لندن اودھا تاں میری جاں میں تیرے جھ دا نگن اودھا میں داں سیلے تے پودھوں کراں کراں گڑی اچ اودھا تے میں ای تیرا ساجن اودھا اچ میں کھاناں پکن دوست تے تویری ایں نس تو چاندی ہے میری تھانج ونگن اودھا سب بھتا دیں تو عادل تے کدوا کرئیں کاش میں اُڑے سہیں جھ دا نگن اودھا

غزل (سکندر حیات سکندر)	غزل (ڈاکٹر خادمہ ابراہیم)	ہندکو کہیت گیتھان (یونس فیاضی)	کردار
ذرا رخ تو چنا تھاں اے یار جہاں سی کر دے نہیں جواب اے یار بڑا تا ظالم منوں دیاں کرا زنگانی اے کھ عذاب اے یار پایاں اکھیاں دے سولاں دا دے کدی ص کے تو جواب اے یار ساقی بیٹیاں نوں چھوڑ گئے ہائے کھ پیلاں شراب اے یار بڑا سکندر اکھیاں جھیاں دھج رنگ رگ وکھدا دے غاب اے یار	وَس دے پُل تیرے دے گرشن اُڑ میرے دے تجے بکلی آسناں تے خبرے تیرے چہرے دے دشَن دی اُمید تے جن بی دُب دے اگے پھیرے دے دل دا ڈھیا بال کے رکھا جہر دے اندھیرے دے ساری رات میں جاگ دا رہنا نوسے کھ سویرے دے خاتم مُعل میں پُجو دا رہنا دیر جان دے سہرے دے	آپانی۔ گھلاں چھوڑ دے۔۔۔ کھ کرے جیل۔۔۔ کرے کیں آپانی۔ آپانی۔ نی کریم بخش نوڈھن دھلا کناں ڈاکڑ دے لے جاوے۔ جیل۔۔۔ منوں دے بائی گلی ٹھیک ٹھاک گلدی اے۔ آپانی۔ ہائے صُل تے رادھ کرے۔ باہن گلی۔۔۔ اے بچاں سڑی دے چاندی اے ک میں اگر گلیاں تے آج کیوں نہ مارا۔ آپانی۔ نی بھیک کر جیل۔۔۔ آخرباں گلیاں کیڑی بھاری گ آپانی۔ لے۔۔۔ اجلا چھ دی بھیک کر آپانی۔ نی جڑی بھاری تانی فاروق تو گ اٹی۔۔۔ تے ہاں اکھیاں اے سی مرادری نو بھی اپنی بھاری لٹی۔ جیل۔۔۔ تاں کدے اس تے اے۔ آپانی۔ بھڑی بھاری بھڑی بھاری جیل۔۔۔ اے کدے۔ آپانی۔ اے بھاری دوتاں وے (بھاری اے)	(۱) کریم بخش۔۔۔ کھ بھیک (۲) باہن گلی۔۔۔ کریم بخش دی باں (۳) جیل۔۔۔ کریم بخش دی بھڑی (۴) آپانی۔ کھ رشتہ دار ورت (۵) آپانی۔ کریم بخش دی شادی شہدہ جھ (۶) شہزادہ۔۔۔ کریم بخش دے رسالہ (۷) ڈاکٹر۔۔۔ بھیک (۸) ڈاکٹر۔۔۔ بھرو (۹) ڈاکٹر۔۔۔ بھرتے آپانی۔ اپنی دے ساری گلیاں اے تاں باہن گلی۔۔۔ کھ اے؟ آپانی۔ اماں تا جو کھ بھیکے لاچاں والا قوم بھرت پھیری آئی باہن گلی۔۔۔ دھت کے ہو اے۔ آپانی۔ کریم بخش دی ماں! میں تیرا دل فی سے نیاں تو کسی ڈاکڑی آچاں لاچاں کر اچاں باہن گلی۔۔۔ ہلا!

